

УДК 351.75(492)

Д. С. Денисюк

ГРОМАДСЬКА БЕЗПЕКА ЯК ОБ'ЄКТ ДОЗВІЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДАІ МВС УКРАЇНИ

В статті розкриваються питання сутності громадської безпеки. Автор аналізує існуючі погляди на визначення громадської безпеки й подає власне визначення. Обрунтовує, що саме особиста безпека як складова громадської безпеки, є об'єктом дозвільної діяльності ДАІ МВС України.

В статье раскрываются вопросы содержания общественной безопасности. Автор анализирует существующие точки зрения на понятие общественной безопасности и дает собственное определение. Обосновано, что именно личная безопасность как составляющая общественной безопасности является объектом разрешительной деятельности ГАИ МВД Украины.

The essence and tasks of the public safety is considered. The analysis of the existing points of scientists views are executed concerning the purpose of the Public Safety of State Road Service and new positions by definition of the concept of the public safety are formulated

Проведення в Україні правової реформи, зміцнення правових основ державного і суспільного життя передбачає вдосконалення фундаментальних засад дозвільної діяльності, належне забезпечення громадської безпеки. Значну роль у реалізації цих завдань виконують правоохоронні органи, і особливо підрозділи ДАІ МВС України, які є складовою блоку міліції громадської безпеки.

Досі в наукових дослідженнях питанням дозвільної діяльності ДАІ МВС України не приділялось достатньої уваги. Предметом наукового пошуку були загальні проблеми державного управління ДАІ МВС України і, зокрема, дозвільної діяльності. Так, заслуговують на увагу роботи таких вчених, як В. Б. Авер'янова, О. М. Бандурка, Д. М. Бахраха, Ю. П. Битяк, А. Р. Грицаєнка, В. А. Гуменюк, А. С. Ластовецького, С. В. Лихачов, І. Д. Пастух та ін. Праці зазначених авторів є науковим фундаментом для подальших досліджень.

Враховуючи, що метою дозвільної діяльності чинне законодавство встановлює створення гарантій реалізації громадянами своїх конституційних прав, забезпечення громадської безпеки і порядку, особливого значення набувають дослідження, предмет яких становить питання визначення сутності громадської безпеки як об'єкта дозвільної діяльності.

Проблема належного забезпечення громадської безпеки має як наукове, так і практичне значення, оскільки її зміст і ефективність сприяють стабільності суспільства, задоволенню життєвих потреб громадян.

Але поняття громадської безпеки як об'єкта дозвільної діяльності, незважаючи на часте вживання в законодавстві, навчальній і науковій літературі, потребує уточнення. Загальноновизнано, що саме адміністративно-правові категорії надають стійкості адміністративно-правовій науці, зберігають її цілісність, виявляють те головне і сутнісне, що характеризує адміністративне право в його постійному розвитку, а воно, у свою чергу, забезпечує ефективність державного управління.

Для адміністративно-правової науки та правозастосовної діяльності змістове наповнення категорії громадської безпеки становить значний інтерес, оскільки як явище дійсності громадська безпека є предметом саме адміністративно-правового регулювання.

Тому необхідно з'ясувати сутність цієї категорії як об'єкта дозвільної діяльності ДАІ МВС України.

Громадська безпека – одна з тих соціальних категорій, які використовуються, напевно, усіма соціальними науками й нормами. Це багатопланове і багатогранне поняття. У широкому значенні громадська безпека щільно пов'язана з громадським порядком і правопорядком. Визначення громадської безпеки наведено у роботах радянських юристів 1960–80-х рр. І. І. Веремеєнка, М. І. Єропкина, А. П. Ключніченка, А. А. Попова, А. В. Серьогіна, Г. А. Туманова, які визначають громадську безпеку як врегульовану юридичними нормами систему суспільних відносин.

Дещо уточнено зміст поняття громадської безпеки вченими юристами стосовно сучасних умов. Так, значний внесок в уточнення понять досліджуваної категорії для їх практичного вживання зробили вітчизняні вчені в галузі адміністративного права В. Б. Авер'янов, Ю. П. Битяк, І. П. Голосніченко, С. Т. Гончарук, Є. В. Додін, А. В. Коваль, В. К. Колпаков, В. Д. Сущенко, Ю. С. Шемшученко та ін.

Так, І. П. Голосніченко зазначає, що громадська безпека включає такі відносини, які попереджають шкідливі для життя та здоров'я людини наслідки, що можуть бути заподіяні в результаті дій людей чи то штучним, чи то природним джерелом підвищеної небезпеки. Найважливішою рисою громадської безпеки є урегульованість дій конкретних осіб, що виконують відповідні операції з джерелами підвищеної небезпеки. Забезпечення громадської безпеки залежить у таких випадках від того, наскільки досяжною є можливість нейтралізувати негативні сторони впливу людини і техніки [1, с. 20–21].

Б. П. Кондрашов розглядає громадську безпеку як різновид соціальної безпеки, як систему суспільних відносин, що урегульовані правовими нормами з метою забезпечення безпеки особи, громадського спокою, сприятливих умов для праці та відпочинку громадян, нормальної діяльності державних органів, громадських об'єднань, підприємств, установ та організацій, від загроз, які

виходять від злочинних та інших протиправних дій, порушення порядку користування джерелами та сировиною, які були вилучені з громадського обігу, явищ негативного техногенного та природного характеру, а також інших особливих обставин [2, с. 8].

У законодавстві, науковій і навчальній літературі поняття «громадський порядок» та «громадська безпека» часто вживаються одночасно як взаємодоповнюючі. Як і порядок, безпека як поняття має найширший ужиток у різних галузях знань і сферах діяльності. Безпека означає дотримання, збереження, непорушність умов життя і розвитку людини, суспільства, навколишнього середовища і т. ін. Належне забезпечення та охорона безпеки давно ввійшли до арсеналу засобів життєзабезпечення суспільства і є одним із важливих завдань держави, займаючи певне місце у системі правового регулювання у всіх країнах.

У спеціальній довідковій літературі безпека визначається як стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави від внутрішніх та зовнішніх загроз [3, с. 47]. Більшість адміністративістів, погоджуючись із цим визначенням, відзначають особливу необхідність у забезпеченні та охороні адміністративно-правовими заходами й засобами життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави від протиправних посягань.

Враховуючи те, що основною метою забезпечення громадської безпеки є встановлення та підтримання правопорядку, необхідно вказати на ряд характерних особливостей, які одночасно властиві цим об'єктам правоохоронної діяльності міліції.

Перш за все, як правопорядок, так і громадська безпека нормативно регламентовані правом, стосуються всіх громадян без винятку, причому з моменту народження і до кінця їх життя. Належна охорона правопорядку істотно позначається на стані забезпечення громадської безпеки. У сфері правопорядку і громадської безпеки відбувається обіг об'єктів і предметів підвищеної небезпеки: придбання, зберігання, використання, перевезення мисливської та службової вогнепальної зброї, вибухових і сильнодіючих отруйних речовин, радіоактивних ізотопів і т. ін.

Ось чому забезпечення громадської безпеки досягається шляхом застосування системи заходів правового, економічного, політичного, організаційного та іншого характеру, які адекватні загрозам життєво важливим інтересам та цінностям. Тому ці заходи заздалегідь розробляються, плануються, доручаються конкретним виконавцям із наміром запобігти небезпеці від різного роду загроз.

В умовах розвитку цивілізації забезпечення безпеки стає нагальним завданням, оскільки набагато ускладнилася справа забезпечення технічної безпеки у зв'язку з появою нових технічних засобів, особливо транспортних, не зникає і зовнішня небезпека для кожної держави.

Предметом правового регулювання є всі види безпеки в сучасному їх стані й значенні: технічна, екологічна, соціальна. Залежно від об'єкта забезпечення та охорони виділяють безпеку особи, суспільства і держави. Ці три ціннісні об'єкти та відповідно три стани не треба розглядати цілком відокремлено, оскільки вони перебувають у певних взаємозв'язках між собою.

Зупинимось більш детально на суспільних відносинах, які впливають на забезпечення безпеки:

а) особи:

– діяльність, пов'язана з експлуатацією джерела підвищеної небезпеки чи небезпечний характер виконуваних робіт;

– діяльність, спрямована на підготовку фахівців, зайнятих під час експлуатації джерел підвищеної небезпеки чи виконанні небезпечних робіт;

– діяльність, пов'язана з ліквідацією наслідків надзвичайних ситуацій;

б) суспільства:

– діяльність, пов'язана з використанням кількісно обмежених об'єктів національного багатства, що становлять собою екологічну, економічну чи іншу культурну цінність;

в) держави:

– діяльність, пов'язана з управлінням процесами, явищами і об'єктами, що можуть становити небезпеку економічному суверенітету і державній безпеці у разі їх неналежного супроводження чи використання;

– діяльність, пов'язана із забезпеченням державної таємниці або з виконанням державних програм.

Забезпечити їх у цілому зобов'язана держава, яка здійснює функції в цій галузі через органи законодавчої, виконавчої та судової влади. Разом із тим, держава забезпечує і підтримує не тільки свою власну безпеку, але й безпеку громадян та суспільства в цілому. У забезпеченні особистої безпеки одну з провідних ролей відіграє міліція, зокрема Державна автомобільна інспекція МВС України, тому що надає дозволи (у тому числі узгодження) на здійснення певної діяльності, яка є небезпечною, а саме:

– на право керування транспортними засобами і свідоцтво про право керування цими засобами;

– на користування спеціальними звуковими та світловими пристроями;

– на рух транспортних засобів із понадгабаритними, велико-ваговими, небезпечними вантажами;

– узгодження проектів конструкцій транспортних засобів щодо дотримання вимог забезпечення безпеки дорожнього руху;

– узгодження технічних умов щодо розробки нової автомобільної техніки, а також технічних засобів, що використовуються для обслуговування і ремонту автотранспортних засобів.

Існуюча загроза громадській безпеці зумовлюється випуском на лінію технічно несправних транспортних засобів, керування транспортними засобами у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння, незахищеність особи, майна від пошкоджень, що мають значне поширення.

Узагальнюючи вищевикладене, можна відзначити, що громадська безпека є об'єктом дозвільної діяльності ДАІ МВС України, яка потребує більш досконалого й дієвого комплексу заходів щодо її забезпечення. Такий комплекс, на наш погляд, здатний реалізувати саме механізм адміністративно-правового регулювання.

Ці заходи більшою мірою передбачено адміністративним правом, призначеним не тільки для регулювання, але й для охорони суспільних відносин, що виникають у зв'язку та з приводу практичної реалізації виконавчої влади.

Очевидно, щоб стати об'єктом дозвільної діяльності, суспільні відносини повинні бути впорядковані, а для цього вони мають одержати відповідну правову регламентацію, стати правовідносинами. На це ще за радянських часів указував І. С. Самощенко, відзначаючи, що до змісту правопорядку входять не всі суспільні відносини, а лише врегульовані правом і такі, які відповідають його вимогам [4].

На нашу думку, за сучасних умов під громадською безпекою як об'єктом дозвільної діяльності слід розуміти систему чітко нормованих правом правил поведінки, забезпечення дотримання яких покладається на певні органи під загрозою відповідальності за їх порушення. Крім того, громадська безпека відіграє важливу роль у функціонуванні механізму адміністративно-правового регулювання діяльності ДАІ МВС України.

Виходячи з вищенаведеного, механізм адміністративно-правового регулювання дозвільної діяльності ДАІ МВС України є системою правових засобів, за допомогою яких здійснюється імперативно-нормативне впорядкування організації та функціонування її підрозділів та об'єктів управління, вплив на суспільні відносини у сфері забезпечення громадської безпеки з метою виконання суб'єктами встановлених обов'язків щодо захисту прав і свобод громадян.

Функціонування механізму адміністративно-правового регулювання дозвільної діяльності – це встановлена законодавством сукупність заходів, засобів, процедур, правил діяльності, дій чи поведінки осіб щодо реалізації ними своїх прав у певних ситуаціях, нагляд за дотриманням яких покладено на спеціальні органи з метою зміцнення правопорядку, забезпечення громадської та особистої безпеки.

На нашу думку, через те, що функціонування механізму адміністративно-правового регулювання дозвільної діяльності ДАІ МВС України є недостатньо ефективним, великого значення набувають питання правового забезпечення такої діяльності, уточнення адміністративно-правового статусу працівника ДАІ, визначення правових форм здійснення дозвільної діяльності, що стане предметом наукового пошуку в подальшому.

Список літератури: 1. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ. Загальна частина : підручник / [за ред. І. П. Голосніченка, Я. Ю. Кондратьєва]. – К. : Укр. акад. внутр. справ, 1995. – 177 с. 2. Кондрашов Б. П. Общественная безопасность и административно-правовые средства ее обеспечения : монография / Б. П. Кондрашов. – М. : Щит-М, 1998. – 296 с. 3. Хальота О. І. Забезпечення реалізації органами внутрішніх справ конституційних особистих прав і свобод людини та громадянина / О. І. Хальота // Науковий вісник НАВС. – 2001. – № 3. – С. 47–50. 4. Самощенко И. С. Охрана режима законности Советским государством (Правоохранительная деятельность Советского государства – метод обеспечения социалистической законности) / Самощенко И. С. – М. : Госюриздат, 1960. – 200 с.

Надійшла до редколегії 02.03.2009